

a t a l a

2018.

**ljitoak eta
beste gutxiengo kultural batzuk**

Aurrekariak

Urteko txostenaren atal honetan Arartekoak ijitoen inguruan bideratutako jardueren berri eman nahi dugu.

Krisi ekonomikoaren egoera talde ahulenei eragiten ari da. Talde horietako bat ijitoak dira. Talde horrek pairatu duen bereizkeriak haien gizarteratzea eta laneratzea bultzatuko duten, haurren hezkuntza-hobekuntzaren alde diharduten eta behar bezalako egoeretan etxebizitza bat eskuratzeko aukera ematen duten **politika publikoak** behar ditu. Gutxiengo kulturaltzat jotzeak, gainera, haien kultura eta gizar- eta politika-izaerako partaidetza sustatzea dakar. Hortaz, haien gizarteratzearen aldeko borondate irmoa behar da.

Sektore publikoaren laguntzarik ezak, ordea, gizarteratze prozesua zailtzen du pairatzen duten bereizkeriagatik eta nozitzen dituzten desberdintasunengatik. Ijitoek zailtasun handiak dituzte etxebizitza bat eskuratzeko, lan bat bilatzeko edo kalitatezko hezkuntza bat jasotzeko.

Europar Batasunak eta Europako Kontseiluak azken urteotan txostenak egin eta estrategiak proposatu ditu egoera hori zuzentzeko. Horretarako, hurbilen dauden herri-administrazioen, udalen, aldundien eta Eusko Jaurlaritzaren **lankidetzak** behar da. Diagnosiak egiten eta neurriak proposatzen aurrera egin bada ere, eragile publikoen **borondate irmoa** hartzeke dago aipatu bideak abian jartzeko eta, nahitaez, horiek gauzatzeko beharrezko **finantzaketa** bideratzeko.

Jorratzeke dagoen beste alderdi bat da gizarteraren gehien-goak dituen estigmei eta aurreiritziei aurre egiten dieten arduradun publikoen eta gainontzeko eragile publiko eta sozialen aldetik **jarrera irmoa** mantentzea. Ijitoen inguruko adierazpen orotan kontuan hartu beharko litzateke pairatu duten jazarpena eta egindako kalteak. Estigmen jarraitzeak talde honen aurrerapena eta gizarteratzea zailtzen du, gutxiengo kultural diren aldetik, oraindik ere arbuioak, bereizkeria eta haien premien erantzunik eza pairatzen baitituzte.

1.

Kexarik aipagarriena

Aurten jaso ditugun kexek erroldan izena emateko zailtasunekin eta izaera ekonomikoko gizar-teratzearen etetearekin dute zerikusia. Halaber, etxebizitza bat eskuratzeko zailtasunari buruzkoak ere jaso ditugu. Azpimarragarrienak komentatuko ditugu:

1.1. Erroldan izen-ematea ukatzea

Abanto-Zierbenako Udalak ez zion utzi ijito familia bati udal erroldan izena ematen. Familia hori Santa Juliana auzoan bizi zen haren seme-alabekin. Joan den urteko txostenean jarduera horren eta bideratu genuen ebazpenaren berri eman genuen. (2011ko abenduaren 15eko Arartekoaren ebazpena. Horren bidez, Abanto-Zierbenako Udalarik gomendatzen zaio erroldan inskriba dezan Santa Juliana auzoan bizi den familia bat.

Urte honetan udalak erroldan izena eman die, hortaz, gure esku-hartzea amaitu dugu.

1.2. Eduki ekonomikoa duten gizar-teratzearen etetea

Aurten diru-sarrerak bermatzeko errentaren prestazioa eteteko prozedurak familia ijito batzuei eragin die Bilboko Udaltzaingoa txosten baten ondorioz. Udaltzaingoa, erasoak eta pertsona batzuen atxiloketak hizpide zituen gertaera baten ostean, ikerketa bat abiarazi zuen diru-sarrerak bermatzeko errentaren prestazioa jasotzeko araudian xedatutako baldintzen betetzearen inguruan. Lanbidek, txosten hori jaso ostean, familia batzuei prestazio ekonomikoa eten zizkion. Jasotako informazioa aztertzean egiaztatu ahal izan dugunez, eragindako batzuk betebeharrak urratu zituzten, kasu batzuetan araudi berria aplikatzearen ondotik, baina diru-sarrerak bermatzeko errentaren titular izateko baldintzak betetzen jarraitzen zuten. Hala, Lanbideri espediente hauetan etete-egoera mantentzearen inguruan erakunde honek duen kezka helarazi diogu. Eteteko prozeduraren hasiera zigor-ondorioak izan ditzakeen gertakari batekin lotuta zegoen, **baina ez du eraginik diru-sarrerak bermatzeari buruzko araudian**. Ez da ohikoa prestazio ekonomikoen espedienteen berrikuspenak udal bateko segurtasuneko zinegotziaren txosten batekin hastea. Gainera, Lanbidek diru-sarrerak bermatzeko errentaren prestazioaren ordainketa eten zuen alde aurreko entzunaldirik eman gabe. Diru-sarrerak bermatzeko errentaren prestazioaren etete-egoera mantentzea **eskubidearen titular izateko baldintzen urraketan oinarrituta egon beharko litzateke, 147/2010 Dekretuaren 9. artikuluan xedatutako baldintzen urraketan hain zuzen**. Aurreko dekretuaren 46. artikulua haxe ezartzen du: *"Diru-sarrerak bermatzeko errenta etetea eragin zuten arrazoiak desagertutakoan, foru-aldundiak, ofizioz edo alderdi batek eskatuta, egiaztatu egingo du une horretan prestazioa ordaintzeko baldintzak gertatzen ote diren eta, hala badagokio, prestazioaren zenbatekoa ezarri. Horretarako, dekretu honetako 53., 54. eta 55. artikuluetan*

aurreikusitako prozedura-arauak aplikatuko dira". Era berean, 147/2010 Dekretuaren 9.3. artikulua baldintzen artean ezarzen du baliabide nahikoak ez edukitzea.

Familia hauek ez dute baliabide nahikorik legezko xedapen horren babesean, beraz, prestazioaren titularrak izateko baldintzak beteko lituzkete. Lanbidek emandako informazioak ez ditu biltzen dituzten baliabide ekonomiko buruzko datuak, alegia, **ez dago jasota baliabide ekonomiko nahikoak dituztenik**. Hainbat ibilgailuren jabetza izatea ondarearen balioa zehaztean kontuan hartu beharra dago, 147/2010 Dekretuaren 23. artikulua eta hurrengoak, baina ez, ordea, ondare nahikoa dutela ulertzeko presuntzio moduan, horien balioa aintzat hartuta.

Gure iritziz, betebeharren urraketek ondorioak izan behar dituztela alde batera utzita, bai zigortzeko prozeduran, bai etetearen iraupenean (147/2010 Dekretuaren 45. artikuluan xedatzen den moduan), familia horiek diru-sarrerak bermatzeko errentaren titular izateko baldintzak betetzen ez badituzte bakarrik ukatu dakieke prestazioaren berrabiarazpena.

Azkenik, adierazi genuen ebazpenak zehatzagoak izan behar izan zirela eta diru-sarrerak bermatzeko errentaren prestazioaren titularrak izateko baldintzak zergatik betetzen ez diren arrazoiak behar bezala ezarri behar izan zirela. Garrantzitsua da ijito herriko familiak direla gogoraraztea. Herri horrek historikoki bereizkeria eta gutxiespena pairatu du, oraindik ere oso nabaria dena haien kideen zein haien gizartearen artean. Era berean, oso garrantzitsua da haien kideetako asko gizarte bazterkeria egoeran daudela. Diru-sarrerak bermatzeko errentaren prestazioaren titular izateko baldintzak betetzen ez dituztela ebatzi izana, beraz, oso justifikatuta egon behar da, nahasteak ez sortzearen. **Gure ustez, kasu hauetan emandako ebazpenetan ez da ageri legezko justifikazio argirik prestaziorako eskubidea ez berrabiarazteko arrazoi azaltzeko**. Oraindik ez dugu Lanbideren erantzuna jaso, aurreko balorazioa helarazi bagenion ere.

1.3. Bidegabe jasotako zenbatekoak erreklamatzeari

Bizkaiko Foru Aldundiak 36.244,24 euro itzultzeko eskatzen zuen kexa bat izapidetu dugu. 5 kideko familia batek 3 urte baino gehiagotan diru-sarrerak bermatzeko errenta gisa jasotako zenbatekoa zen. Foru aldundiak, Bilboko Udaleko kontrol eta ikuskapenerako bulegoaren txosten baten ostean egiaztatu zuen familiak azoka txikian lan egiten zuela eta, hortaz, ulertu zuen famili horrek zituen diru-sarreraren berri emateko duen betebeharra ez zuela konplitu. Erakunde honek haren balorazioa Bizkaiko Foru Aldundiari helarazi zion eta bertan adierazi genion, familia horrek hileroko diru-sarreraren zenbatekoa jakinarazteko betebeharra konplitu ez badu ere, **egoera horretatik ezin dela ondorioztatu diru-sarrera nahikoak izan dituenik eta diru-sarrerak bermatzeko errentaren jasotzaile izateko baldintzak betetzen ez dituenik**.

Gure ustez, 36.244,24 € eskatzea jarduera ekonomiko bat burutzen dela jakin izan ondoren diru-sarrerak bermatzeko errentari egokituko litzaiokeen kopurua gainditzen duten etekinak jasotzen dituela bermatu izan gabe egozten zaizkion gertakarietako desorekatua da. 18/2008 Legeak eta 147/2010 Dekretuak ez dute ezartzen betebeharren urraketak

ez bezala jasotako kopuruak itzultzeko beharra dakarrenik, beraz, urraketa horrek diru-sarrerak bermatzeko errenta gisa jasotako kopuruak itzultzeko beharra dakarrela ulertzean aipatutako araudiak xedatu duena baino harago joan da. Beraz, familia horrek salmenta ibiltariarekin lortutako diru-sarrerak egiaztatu beharko lirateke eta, egin ondoren, diru-sarrerak bermatzeko errentaren prestaziorako eskubidea izaten jarraitzen duen aztertu, prestazioaren edozein modalitatetan, osorik edo dagozkion deskontuekin.

1.4. Taldeari eragiten dioten eta beste arlo batzuetan –zehazki, hirigintza arloan– izapidetutako kexak; jarduerak narriadura pairatzen duten auzoetan

Abanto-Zierbenako Santa Juliana auzoa: [Arartekoaren ebazpena, 2010eko irailaren 20koa](#), auzokide talde batek aurkeztutako erreklamazioari buruzkoa. Bertan, Abanto-Zierbenako Santa Juliana auzoak gizarte eta hirigintzaren aldetik duen egoera eskasa agerian jarri zuten.

2011ko txostenean, egin genuen jarraipena eta Abanto-Zierbenako Udalaren erantzuna aipatu genituen. 2012ko uztailan, Etxebizitza Sailak txosten bat bidali digu. Bertan Abanto-Zierbenako Hiri Antolamendurako Plan Orokorren behin betiko onarpena jaso da. HAPO horrek plan partzial baten bitartez aurrera eraman behar den Santa Juliana auzorako sektorea aurreikusten du.

Horrez gain, Santa Juliana sektorearen aurretiko azterlana idazteko zenbait jarduera burutu dira udalarekin eta Bizkaiko Foru Aldundiarekin koordinazioan eta lurrazaren eta lurzatiaren egoerari buruzko informazioa bildu da. Une horretan eremu horren antolamendu xehatuaren proposamena egon badago. Sortu den eragozpenetako batek HAPOren zehaztapenak aldatzea eragin dezake. Horregatik, adierazi da lau urteko epea behar dela urbanizazio eta eraikuntza obrekin hasteko beharrezkoak diren agiri guztiak lantzeko. Halaber, txostenak dio udalak bizgarritasunaren baldintzak eta zerbitzuak mantentzea xede duen esku hartzeko plan bat berehala egin behar duela, eta erabateko biziberritzearen hirigintza jardueren aurrekoa. Herriarren partaidetzari dagokionez, sailak egokitzen jo du Plangintzaren Kontseilu Aholkulariaren bidez auzotarren iritzia bermatzeko proposamena. **Edozelan ere, eraitsi beharreko etxebizitzetan legez bizi diren pertsona guztiei berriro bizilekua emateko eskubidea bermatzeko interes publikoarekin bat dator**. Ondorioz, gailendu behar dugu gizarte- eta hirigintza-izaerako biziberritze prozesua **aurrera egiten** ari dela, horretarako behar diren antolamendu planak adostek eta egiteak dakarren denbora luzea izan arren.

1.5. Etxebizitza-premia

Etxebizitzak hustearen ondorioz ostatu ibiltarietan –adibidez, furgonetak– bizi diren EAeko ijito familien etxebizitza-premia hizpide duten kexak jaso ditugu aurtan. Adingabeak haien kargura dituzten familiak dira eta, ondorioz, zaurkotasun handiko egoeran daude. Babes ofizialeko etxebizitzaren alokairuari buruzko araudi berriak familia horiei behar bezalako etxebizitza eskuratzen lagunduko dielakoan gaude, oinarrizko eskubide bat baita.

2.

Araudi- eta gizarte-testuingurua

Ijito herriaren erabateko sustapenerako eta gizarte partaidetzarako kontseiluak, Eusko Jaurlaritzako Enplegu eta Gizarte Gaietako Sailari atxikitakoak, erabaki zuen **Ijito herriaren erabateko sustapenerako eta gizarte partaidetzarako II. planaren** iraunaldia luzatzea, bi urteko aldi osagarria. Horrek jarduerak berrikusi eta eguneratzea dakar, kontuan hartuta ez bakarrik planak orain arte izandako garapena, baita 2020ra arte ijitoak gizarteratzeko estrategia nazionalen Europako esparruaren ziozko zuzentarauak eta proposamenak eta Espainian ijitoak gizarteratzeko estrategia nazionala (2012-2020) ere. Erabakia hartzeko aintzat hartu ziren arrazoen artean zegoen 2009. urtean onartutako neurri asko ez zirela betearazi.

Urte honetan **Eusko Jaurlaritzak Ikasle ijitoen eskolatzeko hobetzeko plana** onartu du. Ikasle ijitoen eskolatzeko hobetu nahi du eskola inklusiboaren esparruaren barruan. Horren bidez eskolatzearen sarbidearen gaineko ekitatea, jarraipena eta ikasle ijitoen arrakasta bermatu nahi da, baita genero desberdintasunak gainditu, irakaste-ikaste prozesuen hobekuntza eta kultura arteko klabeetan curriculumaren aberastea bultzatu ere. Horrez gain, helburuetako bat da harremanak eta ijito kultura agerian jar daitezen, familiek parte har dezaten eta ijito erakundeek hezkuntzaren arloko esperientziarekin eta ikasle ijitoen hezkuntzako eragile guztiekin lankidetzan aritu daitezen.

Astigarragako Udalak barne araudi bat egin du herriko txabolen asentamenduari buruzkoa (autobiaren azpian, Uru-mea ibaiaren ondoan).

Bertan 5 urtez egon daiteke, betiere, bizikidetasunari lotutako arau jakin batzuk betetzen badira. Udalak erroldan izena emango die txabola horietan bizi eta erroldan izen-ematea eskatzen duten eta araudia betetzeko konpromisoa hartuko dutela sinatzen duten eta egoitza egonkorren adierazle gisa hiru hilerako egongo diren pertsonei. Araudian gain hartzen diren konpromisoak eta ez-betetzearen ondorioak aipatzen dira.

Aurten **araudi berria** argitaratu da, Etxebizitza, Herri Lan eta Garraio Sailarena, etxebizitza eskatzaileen erregistroa eta babes ofizialeko etxebizitzak nahiz araubide autonomikoko zuzkidura-bizitokiak esleitzeko prozedurak erregulatzen dituen (2012ko urriaren 15eko Agindua).

Araudi horrek, besteak beste, babes ofizialeko etxebizitzak hautatu eta esleitzeko prozeduren erregulazioa aldatzen du. Etxebizitzak zozketarik gabe emango dira errentamendu erregimenean, lehentasunezko irizpideei jarraiki barematutako zerrendarekin bat etorritik. Horrek bidea ematen die etxebizitza bat eskuratzeko zailtasunak dituzten eta bazterkeria egoeran dauden familia batzuei aukera gehiago izan ditzaten aipatu etxebizitza errentamendu erregimenean izan dezaten, hain zuzen, baremazio hori aplikatuz.

Aurten araudia aldatu da eta aldaketa horrek Errumaniako ijitoei eragin die. Europar Batasuneko estatu kideetako zein Europako Esparru Ekonomikoari buruzko hitzarmena sinatu duten gainerako estatuetakoa herritarrek Espainian sartu,

joan-etorri askean ibili eta bizitzeari buruzko otsailaren 16ko 240/2007 Errege Dekretuaren 7. artikulua aldaketa da, hain zuzen, **apirilaren 20ko 16/2012 Legegintzako Errege Dekretuaren** bidez egindakoa, eta hori garatzen duen araudia: 240/2007 Errege Dekretuko 7. artikulua aplikatzeko arauak ematen dituen **uztailaren 9ko PRE/1490/012 Agindua**. Araudi horrekin bat etorritik, Espainian bizitzeko asmoa duten errumaniarrek egiaztatu behar dute ez dituztela baliabide ekonomikoak.

Horrez gain, atal honetan **2020ra arte ijitoak gizarteratzeko estrategia nazionalen Europako esparrua** aipatu dugu, Ministroen Kontseiluko akordioaren bidezkoa, **2020ra arte ijitoak gizarteratzeko estrategia nazionalen Europako esparrua aplikatuz**.

Estrategiak gizarteratzerako funtsezko lau alorrak jorratzen ditu: hezkuntza, enplegua, etxebizitza eta osasuna. Horietako bakoitzean 2020rako lortu behar diren xede kuantitatiboak ezartzen ditu, biztanleria-ehunekoetan zehazten direnak, baita 2015erako erdiko helburu batzuk ere. Lau alor horiez gain, estrategiak jardun-ildo osagarriak xedatzen ditu gizarte ekintzaren, partaidetzaren, talde hori ezagutzeko hobekuntzaren, emakumearen berdintasunaren, bereizkeriarik ezaren, kulturaren sustapenaren eta beste herrialde batzuetako ijitoei laguntzeko arreta bereziaren inguruan.

Europar Batasunak Europako Legebiltzararentzako, Kontseiluarentzako, Europako ekonomia eta gizarte Lantaldearentzako eta Eskualdeetako Lantaldearentzako Batzordearen jakinarazpena egin du: **Ijitoen gizarteratzerako estrategia nazionalak: EB Bruselaren esparrua handitzeko lehenengo urratsa, 21.5.2012, COM(2012) 226 azkena**.

Jakinazpen horrek ijitoen gizarteratzeko estrategia nazionalak aztertzen ditu, estatuak aurkeztutakoak, batzordeak 2011ko apirilaren 5ean ijitoen gizarteratzeko estrategia nazionalen Europako esparrua bideratu ostean.

Estatu kideek hainbat sektoreetan –horien artean hezkuntza, enplegua, osasuna eta etxebizitza– neurriak konbinatuko dituen ikuspegi osoa eta iraunkorra garatu eta aplikatu behar dute. EBko esparruak lehenengo aldiz mahaigaineratu du ijitoen integrazioa Europar Batasunaren mailan eta argi eta argi Europa 2020 Estrategiarekin lotu du.

Bertan, aipatzen da ijitoen gizarteratzerako estrategia nazionalak hartzea **lehenengo urrats bat baino ez dela**. Hurrengo fasean, ahaleginak betearazpenean elkartu beharko dira ijitoen integrazioarako egokitutako neurri zehatzak, egutegi argia eta behar bezalako finantzaketa biltzen dituzten **jar-duketa-planen** bitartez.

Batzordearen ebaluazioak estatu kideek hezkuntzaren, enpleguaren, osasun arretaren eta etxebizitzaren oinarritzko lau eremuetan baliatutako ikuspegiak jorratzen ditu, baita egitura-baldintzak (lankidetzak gizarte zibilarekin eta eskualdeko eta tokiko agintaritzekin, jarraipenerako jarduerak, bereizkeriaren aurkako borroka eta harremangune nazionala sortzea) eta finantzaketa ere. Oinarritzko alorreko dago-kienez, xedeak honako hauek dira: haur ijitoek, gutxienez, lehen mailako ikasketak amaitu ditzaten eta kalitatezko hezkuntza jaso dezaten aukera dutela bermatzea, ijitoen eta gainontzeko herritarren arteko enplegu-tasaren desberdintasuna murriztea, ijitoen eta gainontzeko biztanleen osa-

sun egoeraren arteko aldeak gutxitzea, ijitoek etxebizitza eta zerbitzu publikoak eskuratzeko proportzioaren eta baldintza horietan gainontzeko herritarrenaren arteko desberdintasuna ezabatzea.

Estrategia nazionalen ebaluazioak agerian jarri du **estatu kide gehienek ez dituztela aurrekontu baliabide nahikoak bideratu xede honetara –adibidez, Espainia–** eta EBko finantzaketa babesten dutela proiektatzen dutela diotela baina hori ez da nahikoa. Aurreikuspena da, hain zuzen, neurri horiek, estatuen finantzaketa ere behar dutenak, Egitura Funtsen eta Landa Garapenerako Europako Nekazaritza Funtsaren 2014-2020 programazioaren aldirako negoziatzeak jorratu behar dituztela.

Halaber, aipatuko ditugu Espainian arraza edo etniगतiko bereizkeria egoerari buruzko **Tratu Berdintasuna eta Arraza edo Etniगतiko Bereizkeriarik eza Sustatzeko Kontseiluak egin dituen hiru txosten**, (1) biktima izan daitezkeen horien ikuspegiari buruzko azterlana, (2) arraza edo etniगतiko bereizkeriaren biktima diren horiei laguntza emateko zentro sarearen emaitzen 2011ko urteko memoria, emandako arreta eta komunikazio eta sensibilizazio jarduerak barne hartzen dituen eta (3) Espainian arraza edo etniगतiko bereizkeria egoerari eta tratu berdintasunaren printzipioaren aplikazioari buruzko urteko txostena, legegintzaren esparruko aurrerapenak, jurisprudentzia, azterlanak, jardunbide onak eta kontseiluaren jarduerak biltzen dituen.

Azkenik, ijitoen giza eskubideei buruzko **Europako Kontseiluaren txostena** adieraziko dugu **”Human rights of Roma and Travellers in Europe”**. Txosten horren xedean artean dago ijitoek Europako Kontseiluko 47 estatu kideetan pairatzen duten desberdintasun-egoera agerian jar dadila eta marjinalizazioaren egoerarekin amaituko duten politika publikoak abian jartzen lagun dadila.

gizarte lanaren inguruan eta profil jakin batzuen gainean duten prestakuntza eskasarekin ere. Horrez gain, esan ziguten kezkatuta zeudela prestazioak eten dizkietelako eta horrek pertsonen bizitzan dakartzan ondorioengatik, ezin baitituzte alokairua edo oinarrizko beste premia batzuk ordaindu. Laneratzeari dagokionez, eskuratutako beste gaitasun batzuen inguruko ezagutza –adibidez, mekanika– edukitzeko garrantzia mahaigaineratu zen, oinarri akademikoa ez izan arren.

Halaber, adierazi zuten prestazioen kudeaketa aldatu eta horiek Lanbidera helarazteak eragina izan duela eta, ondorioz, udal batzuetan dagoeneko ez dela esku hartzen, ez dela ari burutzen “beste gizarte lan bat”. Gizarte behar larrietarako laguntzak ere ez dira ari ematen eta horren kudeaketa bai mantentzen dutela.

Beste esparru batzuetan salatzen duten moduan, eredu berria ez da ari aintzat hartzen ijitoen berezitasunak –adibidez, ia ekarpenik ez duen ekonomia informalean jarduera ekonomikoak gauzatzen dituztela; hala ere, horrela merkatuan aktibo daude eta esku har dezakete eta familiaren gastuetan lagundu–.

Erakundeek adierazi zuten beste adibide bat dela ez dela kontuan hartzen ijitoen iritzia ikastetxe anizdunetako kupoen aplikazioan. Kupo horiek haur ijitoak behartzen dituzte haien etxebizitzetatik urrun dauden beste ikastetxe batzuetara joan daitezkeen. Ikastetxe horiek hitzartuak izan daitezke eta horrek ijito familiei gastu handiagoa dakarkie hainbat kuotagatik eta zentroan, batzuetan, ez dute harrera ona jasotzen.

Gomendio orokorren jarraipenari dagokionez, 2011. urtean Arartekoak gomendio orokor bat egin zuen: **Arartekoaren 3/2011 gomendio orokorra, urriaren 5ekoa**. *Jatorriz Europar Batasuneakoak diren eta Euskal Autonomia Erkidegoan bizi diren ijitoen egonlekuetan esku hartzeko jardute-protokoloak garatzeko beharra*. Bertan, ijitoek EAEn dituzten asentamenduaren egoera eta haien premiarik oinarrizkoenei erantzuna emateko gabezia aztertzen dira.

Asentamendu horiek gure erkidegoan ari dira jazotzen eta uste dugu herri-administrazioen behar bezalako arreta behar dutela. Urte honetan Astigarragako Udalaren jardura gailenduko dugu, testuinguru sozial eta politikoari buruz hitz egiterakoan hizpide izan duguna. Arartekoak modu positiboan baloratzen du udalaren erabakia, alegia, haren udalerrian ijito jatorridun erromanien asentamendua errespetatzea. Horretarako, errespetatu behar diren jokabidearen inguruko konpromiso eta arau batzuk ezartzen dituen araudia onartu du udalak. Pertsona horiek zaurkortasun egoeran daude eta herri-administrazioen neurriak behar dituzte. Gizarteratzeko prozesu bat aurrera eramateko, beharrezkoa da egonkortasuna egotea eta gizarte zerbitzuen, ikastetxeen eta gainontzeko gizarte zerbitzuen laguntza edukitzea. Bai Europar Batasunak bai estatu kideetako administrazioek ijitoen bizi-kalitatea, hezkuntza eta prestakuntza hobetzeko aukera emango duten estrategiak bideratu behar dituzte. Udal hori Europar Batasuneko ijitoen strategiaren esparruan gain hartutako konpromisoak betetzen ari da. Erakunde honek oso positibotzat jo ditu Astigarragako Udalak eta Gipuzkoako Foru Aldundiak talde horri erantzuna emateko bideratutako urratsak, beste udalerrri batzuetan aurrera eraman diren jardueren aurrean –adibidez, finkatu ziren ijitoei haien bizilekuak

3.

Jarduera-planaren esparruko bestelako esku-hartzeak

Ijitoen eskubideak defenda daitezkeen eta haien kultura onar dadin lan egiten duten gizarte erakundeekin **bilera** bat izan dugu aruten.

Helarazi zizkiguten kezken artean Lanbidera egindako kudeaketa-aldaketa aipatu zuten, hain zuzen, izaera ekonomikoko gizarte prestazioei dagokienez (diru-sarrerak bermatzeko errenta eta etxebizitzarako prestazio osagarria). Azaldu zizkiguten zailtasun asko **bazterkeria egoeran dauden edo hala geratzeko arriskuan dauden pertsonen atalari** buruzko txosteneko zatian aipatu ditugun antzekoak dira eta horri lotzen gataizkio. Ijitoei eragiten dizkieten espezifikoez zirikusia dute jasotzen duten arretarekin, arreta ematen den lekuetako konfidentziasunetik ezarekin –jorratzen diren gaiak oso sentikorak badira ere–, tratuarekin eta gizarte erakundeek emandako laguntzarako zailtasunekin, baita langileek

utzaraztea-. Jardunbide on horrek tokiko ekimena behar du eta, halaxe izan da, eta dagokion aldundiaren eta Eusko Jaurlaritzaren babesa behar du emaitzak lortzeko. Halaber, garrantzitsua da auzotarren informazioa eta partaidetza izatea eta, Astigarragan, hala izan zen. Asentamenduaren jarraipenerako batzorde bat sortu da eta bertan hainbat eragile publikok eta sozialek parte hartzen dute (udala, aldundia, gizarte zerbitzuak, ikastola, osasun zentroa, Udaltzaingoa, Caritas, Romi Bidean Elkartea, etab.) eta hori oso positiboa da neurri honetako proiektu batek beti dakartzan arazoak konpontzeko. Ijitoen premiei erantzuna emango dieten eta haiek gizarteratzeko eta azken hamarkadetan jasan dituzten erbesteetatik urrun haien seme-alabentzako historia berri bat eraikitzeo aukera emango dieten antzeko ekimenak ondorengo hilabeteetan egongo direlakoan gaude.

4.

Herritarren eskubideen egoeraren balorazioa

4.1. Gutxiengo kultural honek mendeetan zehar **jazarpena** eta **arbuioa** jasan ditu, azken hamarkadetan bakarrik jarri dira abian haien premiei erantzuna emango dizkieten politika publikoak baina argi dago **ez direla nahikoak** izan. Pairatzen duten estigmatizazioa oraindik haien gizarte, ekonomia eta kultura arloko sustapena eragozten duen traba bat da. Zailtasun eta traba horiek gaintu dituzten eta ikasteko aukera eta lan duina edukitzeko aukera izan duten ijitoak badauden aurren, oraindik ijito asko bizi dira **biziraupeen zaileko** baldintzetan, alegia, behar bezalako etxebizitzarik, urik, argirik gabe, beste gabezia batzuen artean. Analfabetismo indizeak eta bizi-itxaropen txikiagoa biztanleria hori desberdintzen jarraitzen duten faktoreak dira, **arteen arloan egindako ekarpenagatik eta familia-elkartasunaren balioak mantentzeagatik gailentzen bada ere**.

Legezko aurreikuspenen, zenbait jarduketa planetan onartutako konpromisoen eta errealtatearen artean **alde oso handia** antzematen dugu. Egia da, oro har, gure estatuan zerbitzu eta prestazio publikoak modu berean eskuratzen dituztela baina neurri horiek ez dira nahikoak, ezta egokiak ere, laneratu eta gizarteratu daitezzen. **Izan ere**, ez dituzte kontuan hartzen marjinazioari eta gizarte bazterkeriari aurre egiten urteak eta urteak daramatzen **herri horren berezitasuna eta premiak**. Horregatik, planek barne hartzen dituzten berariatzko neurriak (adibidez EAEn onartu diren bi planak) oinarritzako dira haien sustapen eta gizarte partaidetzarako. Aurrerapausoak eman dira beharrezko neurriak bideratu eta diseinatzen baina ez, ordea, horien betearazpenaz ardurako diren herri-administrazioetako sailek hartu beharreko erabakietan. **Ijito herriaren sustapenerako eta partaidetza sozialerako II. Euskal Planean xedatutako neurrien betearazpena lehenetsun bat izan beharko litzateke eta tartean hartzen dituen arduradun publikoentzako exijentzia bat**.

4.2. Finantza krisia, lanaren suntsiketa eta azken hori ez sortzea, batez ere, desberdintasun eta desabantaila sozial gehien dituzten pertsoneri ari da eragiten eta horren adibide dira ijitoak. Langabezia tasa handia pairatzen ari den lan merkatuak eta eskulana aukeratzeko lehenetsunak ijitoak marjintzen jarraituko du. **Diru-sarrerak bermatzeko eus-kal sistemaren testuinguru honetan funtsezkoa da ijitoen gizarte bazterkeriaren aurka borroka egiteko**.

4.3. Lanbideren kudeaketa hobetu behar da eta ijitoen premiak eta berezitasunak aintzat hartu behar ditu. Pertsona horiei emandako arretak kontuan hartu behar ditu sufritzen dituzten desberdintasunak. Gizarteratzeko hitzarmenek barne hartzen dituzten konpromisoek zein familiari zuzentzen zaizen erreparatu behar dute. Horrez gain, lan aktibazioa duten profilerak egokitu behar da. Beharrezkoa da Lanbideren kudeaketa ijitoen berezitasunetara egokitzea eraginkorra izan dadin eta alde batean utz ez dezan izaera ekonomikoko gizarte prestazioen titularrak izateko baldintzak betetzen dituen talde bat, baita lan munduan aktibo egon daitezzen ere.

4.4. XXI. mendean ijitoek **etxebizitza bat** eskatzen dute duintasunez bizitzeko. Egun etxebizitza bat eskuratzea geroz eta zailagoa suertatzen zaie gizarte-arloko zailtasunak dituzten familia ijitoei. Programa publikoak ezinbestekoak dira familia horiek baldintza osasungaitzetan bizi ez daitezzen. Programok haien premiak eta auzotarren aurreiritziak kontuan hartuko dituzten gizarte esku-hartzeak eta hezkuntza-laguntza behar dituzte.

4.5. Beste premia garrantzitsu bat eroldan izen-ematea eta bizilekuaren egonkortasuna udalerrian mantendu ahal izatea da. Ijitoen historian behin eta berriro errepikatu diren egoerak, besteak beste, erbesteak, eroldan izena ematea ukatzea, bizilekuak utzaraztea, etab. izan dira. Tokiko ekimenak –adibidez, Astigarragako Udalekoak– oso garrantzitsuak dira udalerrian dagoen asentamendu bati tratamendu humanitarioa ematen baitiote. Herritar horiei aukera bat ematean datza eta bi alderdien aldetik eskubideak eta betebeharrak ezartzean, auzotarren arteko bizikidetzarako bidea emango duena. Aitzitik, arretarik eta konpromisorik ezak arazoak dakartza eta erantzun bakarra bizilekuak utzaraztea. **Zaurkortasun egoeran dauden pertsonak direnean, beharrezkoa da politika humanitarioak aplikatzea eta, horietan, pertsona, haren bizitza eta zaurkortasuna hartu behar da aintzat auzotarren arbuioa eta aurreiritziak eragin ditzaketen jarduerak jakinak baino harago**.

4.6. Erabakigarria da arduradun publikoek ijitoen eskubideekiko errespetuaren eta bereizkeriaren aurkako borrokaren inguruan **jarrera irmoa** izatea eta diskurtso publikoak gogora ekar dezala herri honek pairatu duen eta oraindik ere pairatzen duen jazarpena eta arbuioa eta haien sustapenerako eta gutxiengo kultural gisa onar dadin konpromisoak txertatzea.